DUBBA · OYSS HAZIRLIK
10. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 6
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

10. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 6)

1. XIII. yüzyılda Kayseri yakınlarında görev yapan bir kadının, aynı hafta karşısına çıkan üç kişiyle ilgili notları aşağıda verilmiştir (kurgusal).

> ***I. kişi:*** *"Obası yazı Erciyes'in yaylasında, kışı ovanın kuytu yerlerinde geçiriyor. Koyun ve at sürüleri var. Pazara yün, keçe ve yağ getirip karşılığında un, demir eşya ve kumaş alıyor."*
>
> ***II. kişi:*** *"Şehrin çarşısında dükkânı var. Suriye'den gelen kumaşı Konya'ya, Kayseri'de dokunan halıyı kervanlarla uzak pazarlara gönderiyor. Vergisini şehir divanına ödüyor."*
>
> ***III. kişi:*** *"Şehre yarım günlük yoldaki bir köyde oturuyor. Buğday ve arpa ekiyor, bağı var. Ürününün bir kısmını şehir pazarında satıyor, ektiği toprağın vergisini ödüyor."*

1.1. Selçuklu toplumu yerleşme durumlarına göre üç kesime ayrılırdı. Notlardaki üç kişinin hangi kesime ait olduğunu yazınız ve her biri için notlardan bir kanıt gösteriniz.

Kişi	Ait olduğu kesim	Notlardan kanıt
I		
II		
III		

1.2. Notlarda üç kesimin ekonomik faaliyetlerinin birbirini nasıl tamamladığını açıklayınız. Bu karşılıklı ilişkinin şehirlerin gelişmesine **iki** etkisini yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2. Bir müzenin Türkiye Selçuklu Dönemi salonundaki tanıtım kartlarında şu bilgiler yer almaktadır (kurgusal pano metni).

> ***Kart 1:*** *Vitrindeki gümüş ve bakır sikkeler Konya, Sivas ve Erzincan gibi farklı şehirlerdeki darphanelerde basılmıştır. Aynı vitrinde, Selçuklu pazarlarında geçerli olan yabancı altın paralar da sergilenmektedir.*
>
> ***Kart 2:*** *Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev 1207'de Antalya'yı aldı. Bu fetihten sonra Selçuklular, Akdeniz'de ticaret yapan yabancı tüccarlarla anlaşmalar imzaladı; bu tüccarlara düşük gümrük ödeme ve güvenle ticaret yapma hakkı tanındı.*

2.1. Kart 1'deki bilgilerden Türkiye Selçuklu Devleti'nin ekonomik hayatına ilişkin **iki** çıkarım yapınız. Her çıkarımı karttaki bir bilgiyle ilişkilendiriniz.

2.2. Kart 2'de anlatılan fetih ve anlaşmaların Selçuklu ticaretine ve şehirleşmesine etkilerini açıklayınız. Antalya'nın alınmasının neden önemli olduğunu da gerekçesiyle belirtiniz.

3. Bir öğrenci, Ömer Hayyam hakkında hazırladığı sunum için aşağıdaki iki notu almıştır.

> ***Not 1 (ansiklopediden):*** *Matematikten şiire pek çok alanda eser veren Hayyam, Melikşah'ın saltanatı sırasında İsfahan'a çağrıldı. Burada sultanın emriyle yapılan gözlemevinde, kendisi gibi birkaç bilginle birlikte yıllarca gök cisimlerini izledi. Bu ekibin çalışmaları sonunda, sultanın adıyla anılan Celali Takvimi ortaya çıktı.*
>
> ***Not 2 (bir sosyal medya paylaşımından):*** *"Ömer Hayyam'ın en güzel rubaisi!" başlığıyla paylaşılan bir dörtlük. Paylaşımda dörtlüğün hangi eserden alındığı yazmıyor. Öğrencinin baktığı bir kitapta ise Hayyam'a, yazmadığı hâlde yüzlerce rubainin mal edildiği belirtiliyor.*

3.1. Not 1'deki bilgilerden yararlanarak Büyük Selçuklu Devleti'nin bilime yaklaşımına ilişkin **iki** çıkarım yapınız ve gerekçelendiriniz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

3.2. Öğrenci Not 2'deki dörtlüğü sunumuna "Hayyam'ın rubaisi" diye koymak istemektedir. Bu kararın neden sorunlu olduğunu açıklayınız ve dörtlüğün gerçekten Hayyam'a ait olup olmadığını araştırmak için **iki** yol öneriniz.

4. Aşağıda XII. yüzyılda yaşamış bir âlimin hayatı anlatılmaktadır (kurgusal anlatım).

> *Horasan'da bir köyde doğan Ali, okumayı ve yazmayı köyünün küttabında öğrendi. Gençliğinde Nişabur'a giderek Nizamiye Medresesinde fıkıh, matematik ve astronomi dersleri aldı. Hastalandığında bir süre şehrin darüşşifasında tedavi gördü; iyileşince günlerini darülkütüpte kitap okuyarak geçirdi. Ünlü bir hocadan ders almak için Bağdat'a ve Merv'e yolculuk etti. Ömrünün son yıllarında Anadolu'ya geçti; Konya'da Nizamiye'nin ders düzeni örnek alınarak açılan bir medresede müderris oldu ve Türkçe konuşan öğrencilere ders verdi.*

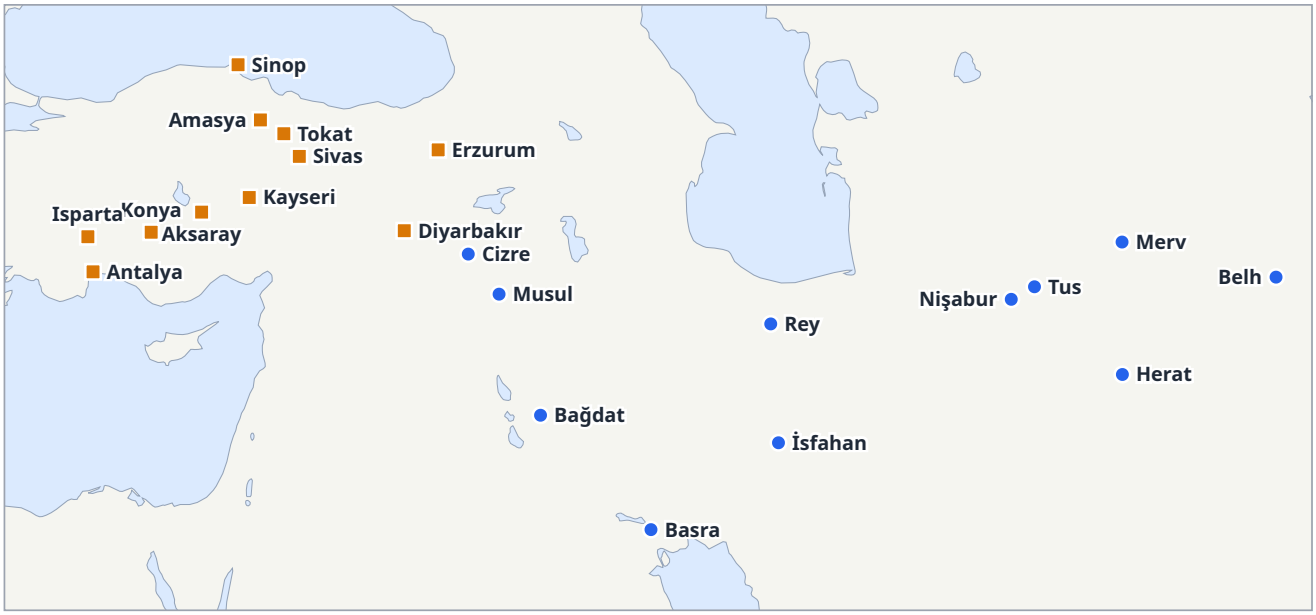
4.1. Anlatıda geçen **dört** kurumun adını ve her birinin işlevini yazınız.

Kurum	İşlevi

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Şekil 1'de XI-XIII. yüzyıllarda medreselerin açıldığı bazı şehirler gösterilmiştir.

Şekil 1. XI-XIII. yüzyıllarda medreselerin açıldığı bazı şehirler

- Nizamiye Medreseleri
- I. Anadolu Beylikleri Dönemi'nde ve Türkiye Selçuklu Devleti Dönemi'nde kurulan medreseler

Taban harita: Natural Earth (kamu malı). Konumlar yaklaşık.

4.2. Ali'nin ilim yolculukları ve Anadolu'daki müderrisliği ile Şekil 1'deki iki grup medresenin dağılımından yararlanarak eğitim kurumlarının ve âlimlerin Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma sürecine **iki** katkısını açıklayınız. Katkılardan en az birini Şekil 1 ile ilişkilendiriniz.

5. Bir tarih öğretmeni tahtaya "Tarih yoktur, tarihçi vardır." sözünü yazmış ve şu bilgiyi vermiştir:

> *"Osman Bey dönemine ait, olayları günü gününe kaydeden bir vakayiname elimizde yoktur. İlk Osmanlı kronikleri, Osman Bey'den yaklaşık yüz yıl sonra yazılmıştır."*

Öğrencilerden Ece ve Arda ise şu yorumları yapmıştır:

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> ***Ece:*** *"Kaynak az olunca her tarihçi boşlukları kendine göre dolduruyor. Demek ki kuruluşla ilgili bütün yorumlar aynı derecede doğrudur; hangisini seçersek seçelim fark etmez."*
>
> ***Arda:*** *"Kaynak az olduğu için farklı yorumlar ortaya çıkması doğal. Ama yorumların hepsi eşit değildir; bazıları kaynaklarla daha iyi desteklenir."*

5.1. Öğretmenin verdiği bilgiyi kullanarak Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair farklı görüşlerin ortaya çıkmasının **iki** nedenini açıklayınız.

5.2. Ece ve Arda'nın yorumlarını değerlendiriniz. Hangi yorumun tarih biliminin yöntemine daha uygun olduğunu gerekçesiyle yazınız.

6. Bir yönetmen, Osmanlı Beyliği'nin kuruluş yıllarını anlatan bir belgesel için aşağıdaki sahne listesini hazırlamıştır (kurgusal).

Sahne	Sahnenin içeriği	Yönetmenin dayandığı kaynak
A	Osman Bey'in gördüğü bir rüyanın, soyunun hükümdar olacağı biçiminde yorumlanması	Olaylardan yaklaşık yüz yıl sonra yazılmış bir kronikteki menkıbe
B	Osmanlı kuvvetlerinin 1302'de Bizans ordusunu yendiği Koyunhisar Muharebesi	Olaylarla aynı dönemde yaşamış Bizanslı bir tarihçinin eseri
C	Osman Bey'in kılıcının gökten inen bir ışıkla parladığı an	Halk arasında anlatılan ve yazılı kaynağı bulunmayan bir söylenti
D	Osman Bey'in Bizans tekfurlarıyla komşuluk ilişkileri	Hem Osmanlı kroniklerinde hem Bizans kaynaklarında yer alan bilgiler

6.1. Sahneleri, dayandıkları kaynağa göre "belgeye dayalı ve güvenilirliği yüksek" ile "menkıbe/söylentiye dayalı" olarak ikiye ayırınız. Her sahne için kısa bir gerekçe yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6.2. Danışman bir tarihçi, A sahnesinin belgeselden çıkarılmamasını ama izleyiciye nasıl sunulacağının değiştirilmesini önermiştir. Menkıbelerin tarihçi için hangi açıdan değerli olabileceğini ve A sahnesinin belgeselde nasıl sunulması gerektiğini açıklayınız.

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif